

Nr 41.

Ankom till riksdagens kansli den 6 juni 1941 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 9 december 1910 (nr 141, sid. 35) om emeritilöner för präster.

Genom en den 2 maj 1941 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 239, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för nämnda dag föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

L a g

om ändrad lydelse av 1 och 2 §§¹ lagen den 9 december 1910 (nr 141, sid. 35) om emeritilöner för präster.

Härigenom förordnas, att 1 och 2 §§ lagen den 9 december 1910 om emeritilöner för präster skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

1 §.

Emeritilöner må, under de villkor och bestämmelser, som här nedan stadgas, från kyrkofonden utgå till ordinarie och extra ordinarie präster, vilka tjänstgöra i annan territoriell församling än Karlsborgs församling, ävensom till stifts- och kontraktsadjunkter.

2 §.

Emeritilön delas — — — provisoriskt tilläggsbelopp.

Grundbeloppet skall för ordinarie tjänstinnehavare motsvara åttio procent av hans lön, beräknad till det belopp, vartill densamma bestämts vid lönereglering, fastställd på grund av lagen om reglering av prästerskapets avlöning, eller, där tjänstinnehavaren i sin befattning på grund av donation av enskild uppburit särskild förmån utöver lönen, vartill hänsyn tagits vid dess bestämmande, till det belopp, vartill lönen

¹ Senaste lydelse av 2 §, se 1927: 55 och 1929: 385.

skulle hava uppgått, om tjänstinnehavaren ej åtnjutit sådan förmån. Grundbeloppet må ej i något fall för kyrkoherde understiga tretusentvåhundra kronor och för komminister tvåtusenfyrhundra kronor, ej heller överstiga fyratusenfemhundra kronor; och skall, där grundbeloppet vid uträkning efter ovan angivna grund ej uppgår till jämnt tiotal kronor, det samma höjas till närmast högre tiotal.

För kyrkoadjunkt skall grundbeloppet utgöra tvåtusen kronor och för annan extra ordinarie präst ettusenfemhundra kronor.

Det provisoriska — — — stadgas i 4 § 3 mom.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1942.

Enligt lagen den 9 december 1910 om emeritilöner för präster uppdelas emeritilön i grundbelopp och provisoriskt tilläggsbelopp. Grundbeloppet utgör för ordinarie tjänstinnehavare 80 procent av den vid lönereglering fastställda lönen, dock lägst 3,200 kronor för kyrkoherde och 2,000 kronor för komminister samt högst 4,500 kronor. Grundbeloppet för extra ordinarie präst utgör 1,500 kronor. Det provisoriska tilläggsbeloppet utgör för såväl ordinarie tjänstinnehavare som extra ordinarie präst 1,000 kronor. På emeritilön utgår dyrtidstillägg enligt de allmänna grunder, som gälla för beräkning av dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst, vilka åtnjuta pension enligt civila tjänstepensionsreglementet. Kostnaderna för samtliga dessa pensionsförmåner bestridas ur kyrkofonden. Jämlikt av riksdagen numera godkänt, i proposition nr 42 innevarande år framlagt förslag kommer att å emeritilön ur kyrkofonden utgå jämväl kristillägg.

I en vid 1936 års kyrkomöte väckt motion (nr 28) hemställdes, att kyrkomötet måtte för sin del godkänna sådan ändring i nämnda lag, att det lägsta grundbeloppet för komminister höjdes till 2,400 kronor och grundbeloppet för extra ordinarie präst sattes till 2,400 kronor.

I betänkande (nr 17) i anledning av motionen hemställde kyrkolagsutskottet, att kyrkomötet måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående höjning av beloppen för emeritilön åt komministrar och extra ordinarie präster samt för kyrkomötet framlägga det förslag, var till utredningen kunde föranleda.

Kyrkomötet beslöt härefter (skrivelse nr 21) i enlighet med utskottets förslag.

Domkapitlen i *Uppsala, Linköping, Skara, Strängnäs, Västerås, Växjö, Göteborg, Karlstad, Visby* och *Stockholm* ha förordat, att den av kyrkomötet begärda utredningen företages.

Domkapitlen i *Lund*, *Härnösand* och *Luleå* ha tillstyrkt, att förslag framlägges i överensstämmelse med vad i nämnda motion yrkats.

Kammarkollegiet har i utlåtande den 6 februari 1939 framlagt utredning i ärendet samt på grundval av densamma hemställt om sådan ändring av 2 § emeritilönelagen, att minimibeloppet av emeritilön för komminister höjes till 2,400 kronor ävensom att grundbeloppet av emeritilön för kyrkoadjunkt samt stifts- och kontraktsadjunkt bestämmes till 2,400 kronor och för annan extra ordinarie präst till 2,000 kronor. Vidare har kollegiet i fråga om präst, vars lön minskats med hänsyn till att donation av enskild tillgodokommer honom utöver lönen, förordnat, att emeritilönens grundbelopp skall utgöra 80 procent av det belopp, vartill den reglerade lönen skulle ha uppgått, om tjänstinnehavaren icke åtnjutit sådan förmån.

Statskontoret har enligt utlåtande den 3 maj 1939 helt anslutit sig till de i kollegiets utlåtande framförda synpunkterna.

I förevarande proposition anför *föredragande departementschefen, statsrådet Bagge* — efter att ha redogjort för vad i ärendet förekommit — följande:

»Den av 1936 års kyrkomöte gjorda framställningen syftar till viss höjning av emeritilönen för de lägst avlönade komministrarna men även till någon förbättring därav för extra ordinarie präster. Jag har, i likhet med samtliga häröver hörda myndigheter, funnit denna kyrkomötets framställning behjärtansvärd. Emellertid kan jag härvid icke i allo biträda vad kammarkollegiet i sitt utlåtande i ärendet föreslagit. Ej minst på grund av nödvändigheten att, såvitt möjligt, icke genom jämkningar i emeritilönebeloppen föregripa en kommande reformering av det prästerliga tjänstepensioneringssystemet finner jag nämligen försiktigheten bjuda, att en viss skillnad fortfarande upprätthålles mellan ordinarie prästers och de extra ordinarie prästernas emeritilöneförmåner. Ett bibehållande av en dylik differentiering ifrågasättes även av kyrkolagsutskottet.

I likhet med vad som vid anmälan tidigare denna dag av propositionen nr 219 förutsatts i avseende å det prästerliga familjepensionsväsendet, torde man böra utgå ifrån, att vid en allmän omläggning framdeles av det prästerliga pensioneringssystemet även prästernas tjänstepensioner (emeritilöner) komma att regleras i nära anslutning till vad som gäller för befattningshavarna inom den civila statsförvaltningen. Det synes fördenskull önskvärt, att vid den nu åsyftade särskilda regleringen av emeritilönerna för vissa präster hänsyn så långt sig göra låter tages till de med dessa präster i lönehänseende likställda civila statliga befattningshavarnas tjänstepensionsförmåner. Härvid torde böra tillämpas samma beräkningsgrunder, som kommit till användning beträffande det prästerliga familjepensionsväsendet (jfr propositionen nr 219, sid. 66 ff). Bortser man härvid, såsom skäligt synes vara

och på sätt kammarkollegiet jämväl i sin utredning förordat, från de undantagsfall, då lönen för komminister fastställts till lägre belopp än 2,500 kronor, kan bruttoavlöningen för de lägst avlönade komministrarna (reglerad lön jämte ålderstillägg, nådårstillägg och provisorisk tilläggslön, med tillägg av en åttondel av summan därav såsom tjänstebostadskvot samt efter reducering av sålunda erhållet bruttolönebelopp med 5 procent) beräknas uppgå till, i avrundat tal, 5,500 kronor. Enligt de för de ordinarie civilstatstjänstemännen före den 1 juli 1939 gällande avlöningsbestämmelserna, till vilka nuvarande stadganden rörande tjänstepensionsunderlag anknyta, skulle en dylik lön närmast motsvara lönen för en manlig befattningshavare i lönegraden B 18 med 3,684 kronor i tjänstepensionsunderlag. Med hänsyn tagen till att prästerna icke behöva vidkännas några särskilda löneavdrag för sin tjänstepension, torde vid jämförelse härmed för komminister en lägsta emeritilön av 3,400 kronor (grundbelopp 2,400 kronor + provisoriskt tilläggsbelopp 1,000 kronor) kunna anses skälig och väl försvarlig. Den av kammarkollegiet för komministrarna föreslagna höjningen från 2,000 kronor till 2,400 kronor av den undre gränsen för emeritilönens grundbelopp anser jag mig alltså kunna förorda. För vederbörande prästman kommer en sådan höjning av emeritilönen givetvis att bliva av värde, men, eftersom höjningen endast för ett fåtal fall lär få några praktiska verkningar, torde densamma likväl för kyrkofonden näppeligen komma att medföra någon större utgiftsökning.

Enligt motsvarande beräkningsgrunder, varvid värdet av förmån av bostad och vivre generellt upptagits till 1,400 kronor (se propositionen nr 219, sid. 69—70), utgör för kyrkoadjunkt med ett genomsnittligt adjunktsarvode av 2,000 kronor bruttoavlöningen 4,939 kronor och för pastoratsadjunkt 3,860 kronor. Dessa lönebelopp motsvara enligt den för icke-ordinarie civilstatstjänstemän före år 1939 gällande regleringen lönerna för manliga befattningshavare i 17 och 14 lönegraderna med 3,240 kronor, respektive 2,640 kronor i tjänstepensionsunderlag. En anpassning av emeritilönerna för dessa extra ordinarie präster till här angivna tjänstepensionsunderlag, i likhet med vad härförut skett för komministrarna, skulle följaktligen för kyrkoadjunkt motivera en höjning av grundbeloppet till ungefär 2,000 kronor men för pastoratsadjunkt resultera allenast i ett bibehållande av det för de extra ordinarie prästerna i gemen gällande grundbeloppet 1,500 kronor. Såsom hittills varit fallet och jämväl vid familjepensionsreformen för prästerna föreslagits, synes vid höjning av emeritilönen för kyrkoadjunktarna någon differentiering av beloppen icke påkallad på grund av variationerna i för dem bestämda adjunktsarvodena. I överensstämmelse med vad likaledes vid familjepensionsreformen föreslagits, torde det för närvarande icke vara skäl att göra någon åtskillnad i emeritilönebeloppen för pastoratsadjunkter samt stifts- och kontraktsadjunkter. I enlighet härmed vill jag förorda, att för kyrkoadjunkt emeritilönens grundbelopp höjes från 1,500

kronor till 2,000 kronor, men att för samtliga övriga extra ordinarie präster gällande reglering bibehålles oförändrad. Då blott ett förhållandevis ringa antal präster kunna väntas kvarstå såsom kyrkoadjunkter intill uppnådd emeritiålder, lärer här föreslagen höjning av emeritilönen för dessa präster ej komma att innebära någon mer avsevärd ökad belastning för kyrkofonden.

Vad kammarkollegiet föreslagit i avseende å bestämmande av emeritilöns grundbelopp för tjänstinnehavare, som under sin tjänstetid åtnjutit förmån av enskild donation vid tjänsten, anser jag mig böra tillstyrka. Härav påkallad tilläggsbestämmelse i 2 § emeritilönelagen har jag funnit lämpligen böra avfattas i nära överensstämmelse med det motsvarande stadgande, som intagits i förslaget till familjepensionsreglemente för prästerskapet.

Jämlikt 1 § i 1910 års lag om emeritilöner för präster må emeritilön utgå till i territoriell församling — med vissa särskilt angivna undantag — *tjänstgörande* ordinarie och extra ordinarie präst. Enligt ordalydelsen skulle alltså en stifts- eller kontraktsadjunkt, i varje fall medan han tjänstgör såsom sådan, icke kunna erhålla emeritilön. Nu torde det visserligen, såsom domkapitlet i Luleå framhåller, höra till undantagen, att en präst innehar förordnande som sådan adjunkt, ända till dess han uppnår emeritiåldern. Då detta likväl icke är otänkbart och det i allt fall kan inträffa, att en stifts- eller kontraktsadjunkt i följd av sjukdom eller av annan dylik anledning kan nödgas avgå ur tjänst i förtid, synes det ändamålsenligt, att i detta samband vidtages sådan ändring i avfattningen av åberopade stadgande, att därav klart framgår, att regleringen i lagen även skall avse dessa präster. Jag har fördenskull låtit utarbeta förslag till jämkning jämväl av bestämmelserna i 1 § i emeritilönelagen.

De nya bestämmelserna torde böra träda i kraft den 1 januari 1942.»

Den av departementschefen omnämnda propositionen nr 219 angående ordnande av familjepensionsväsendet för präster m. m. har numera, efter hemställan av bankoutskottet i utlåtande nr 47, bifallits av riksdagen.

Utskottet.

Utskottet har vid sin granskning av det framlagda lagförslaget icke funnit anledning till erinran mot detsamma och får alltså hemställa, att förevarande proposition, nr 239, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 5 juni 1941.

På första lagutskottets vägnar:

N. GÄRDE.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Gärde, Karl Emil Johanson, Eskhult, Karl Johan Olsson, Brandt, Ahlkvist, Thörnberg* och *Anton Svensson*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist* i Halmstad, *Ryberg, Olsson* i Mellerud, *Björling* och *Larsson* i Hede, fru *Ruth Gustafson* samt herrar *Landgren* och *Andersson* i Mölndal.
